

HEINOLAN MUSEOIDEN KOKOELMAOHJELMA 2019-22

Taustaa

Kokoelmaohjelma on Heinolan museoiden toiminnan kivijalka. Kokoelmaohjelma on menettelytapaohjeisto, jossa selvitetään kokoelmahallintaan liittyvät menettelytavat ja turvallisuuteen, säilyttämiseen ja konservointiin liittyviä periaatteita. Siinä kuvataan museon kokoelmien hallintaan liittyvät prosessit. Heinolan museoiden henkilökunta on työstänyt ohjelman 2018-19 ja se on saatettu Heinolan kaupungin hyvinvointilautakunnan tietoon.

Uudistuva museolaki, joka astuu voimaan vuoden 2020 alussa edellyttää valtionosuutta saavilta museoilta voimassa olevaa kokoelmaohjelmaa. Heinolan taidemuseon kokoelmapoliittinen ohjelma laadittiin vuonna 2013. Kaupunginmuseon osalta kokoelman sisältölinjaukset ovat olleet tähän asti väljät. Heinolaan liittyvä aineisto on ollut museon perustamisesta lähtien keskeinen tallennuskohde, mutta vuosien varrella se laajeni tyylihistorialliseen esineistöön, jolla ei välttämättä ollut kytköksiä paikkakunnalle. Kokoelmaan ottaminen ja esinevalinnat heijastivat silloisia museon linjauksia.

Nyt laadittu koko museotointa koskeva ohjelma on historiansa ensimmäinen. Se kattaa sekä kulttuurihistorialliset että taidekokoelmat, määrittelee valokuva- ja arkistokokoelmien sisällöt. Se tarkistetaan ja päivitetään kokonaisuudessaan säännöllisesti. Heinolan museoiden kokoelmaohjelman linjaukset julkaistaan museon verkkosivuilla. Laaja, täydellinen ohjelma on käsikirja museon sisäiseen käyttöön.

Kokoelmatehtävä

Heinolan museot on ammatillisesti hoidettu paikallismuseo, joka tallettaa ennen kaikkea Heinolan seudun kulttuuriperintöä: esineitä, valokuvia, arkistomateriaalia, taidetta sekä muistitietoa ääni- ja kuvatallenteina. Heinolan museoiden tallennustoiminta on suunnitelmallista ja perustuu kokoelmaohjelman linjauksiin sekä museoalan sisäisiin työnjakoihin ja ammatilliseen tutkimustyöhön. Tallennustyötä toteutetaan toimimalla kiinteästi yhteistyössä eri muistiorganisaatioiden ja sidosryhmien kanssa.

Heinolan kaupunginmuseo on liittynyt Musketti-tietokantaan Lahden kaupunginmuseon kautta syksystä 2014 alkaen. Lahden museoiden kanssa tallennustyönjako on määritelty niin, että puolin ja toisin ohjataan tulevat kokoelmaesineet niihin liittyville paikkakunnille.

Museoiden valtakunnallisen tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkoston TAKO:n määrittelemät vastuualueet Heinolan osalta ovat vielä työn alla. Heinolan museot liittyvät TAKO:on vuoden 2019 aikana.

Museo-objekti

Heinolan museoiden tallentamat museo-objektit välittävät heinolalaisten historiaa sekä yleistä tyylihistoriaa. Uusina tallennusalueina vuodesta 2017 ovat olleet paikallinen teollisuushistoria sekä siirtokarjalaisten kulttuuriperintö pääosin ääni- ja kuvatallenteina. Esinekokoelman teollisuuden tuotteet ovat toistaiseksi pääosin peräisin paikallisista tekstiiliteollisuusyrityksistä (Mattisen Teollisuus Oy ja Scantex). Valikoimaa tulee laajentaa tulevaisuudessa mahdollisuuksien mukaan.

Palvellakseen välitystehtäväänsä objektin täytyy sisältää laajat kontekstitiedot.

Merkitys ja hyöty

Museoiden tallettamat museo-objektit toimivat heinolalaisten yhteisenä muistivarantona. Niiden välityksellä voidaan kertoa paikkakunnan tarinaa ja siten vahvistaa paikallisidentiteettiä ja osallisuutta, joista henkinen hyvinvointi kasvaa. Heinolan museot toimivat ennen kaikkea heinolalaisia varten, mutta rakentavat osaltaan kaupungin imagoa ja matkailuvetovoimaa.

Asiakas

Heinolan museoiden kokoelmapalvelujen asiakkaina ovat kaupunkilaiset, paikalliset yritykset ja yhteisöt, kaupunki, asiantuntijat, tutkijat, journalistit sekä muut museot. Heinolan museoiden kokoelmat, varsinkin kuvakokoelmat ovat kysytyjä aineistoja. Osa Heinolan museoiden digitoiduista aineistoista löytyy FINNA:sta. Finna.fi on hakupalvelu, josta löytyy aineistoja suomalaisista arkistoista, kirjastoista ja museoista.

Arviointi, mittarit, vaikuttavuus

Museon itsearvioinnissa välineenä käytetään Museoiden arviointimallia. Yksi mittaustapa on seurata vuosittaista kokoelmaesineiden sekä digitoidun aineiston ja muistelu- ja haastatteluaineiston kartuntaa. Yhtenä vaikuttavuuden mittarina ovat kokoelmaesineiden ja taideteosten näyttelylainojen määrä toisille museoille sekä teosten sijoittaminen kaupungin toimitiloihin. Myös kokoelmiin liittyvä tutkimus lisää vaikuttavuutta.

Kokoelmatehtävän määritteet

Heinolan museoiden toimintaa säätelevät Heinolan kaupungin hallintosäännön lisäksi yleinen museoalan lainsäädäntö (<http://www.museoliitto.fi/museoala/lainsaadanto>) sekä kaikkia museossa työskenteleviä ohjaavat kansainväliset ICOM:n museoeettiset säännöt (<https://icomfinland.fi/new-page>).

Heinolan museoiden toimintasääntö 15.5.2019 määrittelee kokoelmat seuraavasti: Museoiden hoidossa ovat kulttuurihistoriallinen Heinolan kaupunginmuseon kokoelma sekä taideteoksista koostuva Heinolan taidemuseon kokoelma. Molempien kokoelmien pääpainona ovat paikallisuus ja toisaalta ajallinen ja tyyllinen edustavuus. Heinolan kaupunki omistaa molemmat kokoelmat ja on sitoutunut huolehtimaan niistä asianmukaisella tavalla ja säilyttämään ne museokokoelmina, vaikka museon toiminta päättyisi.

Museon kokoelmahistoria ja kokoelmien nykytila

Heinolan kaupunginmuseon kokoelmat

Kokoelmien rakentuminen alkoi 1935 yksityishenkilöiden toteuttamalla valokuvien keruulla. Toisen maailmansodan jälkeen opettaja Alli Heinämaan kotiseutuperinteen keruu johti huomattavan esine- ja kuvakokoelman syntyyn. Heinolan koululaisille järjestettiin 1956 kilpailu museoesineiden kartuttamiseksi. Keväällä 1958 partiolippukunta Kuikkavuoren

Pojat sai kotiseutuvaelluksellaan kokoon n. 30 esinettä. Kauppias E. J. Luiston rahakokoelma lahjoitettiin museolle 1964. Heinolan seminaarin koulumuseon kokoelma lahjoitettiin 1972 ja siirrettiin museon hoitoon 1978. Etenkin 1980-90-luvuilla talteen otettiin runsaasti esineistöä heinolalaisista purkutaloista ajatuksella, että niitä voisi hyödyntää työläiskotien sisustamisessa museoksi. Kyseistä museota ei kuitenkaan voitu toteuttaa resurssien puutteen ja museon toiminnan painotusten vuoksi.

Kuvanveistäjä Anja Juurikkala (1923-2015) lahjoitti usean vuoden aikana huomattavan määrän keramiikkaa ja erilaisia käyttöesineitä, jotka olivat kuuluneet joko hänelle itselleen tai hänen vanhemmilleen Heinolassa. Keskeisintä Juurikkalan kokoelmassa on hänen oma tuotantonsa sekä valokuvat ja arkistoaineisto. Vuonna 2004 lakitieteen tohtori Henry Lönnforsin kodin irtaimiston Turusta tuli museolle testamenttilahjoituksena. Heinolan kotiseutumuseon kokoelma Lusista siirrettiin kaupunginmuseon hoitoon 2005. Vuosina 1984-2015 painotettiin paikallishistorian lisäksi tyylihistorialista aineistoa (huonekalut, keramiikka, hopea yms.).

Kokoelmiin on liitetty runsaasti sellaista aineistoa, jolla ei ole juurikaan provenienssitietoja tai ne eivät liity millään tavalla Heinolaan. Tästä esimerkkeinä huomattavat testamenttilahjoitukset (Kokoelma Sprangerin posliinit, Kokoelma Henry Lönnfors, Suomen kulttuuriperinnön säätiön 2015 lahjoittama Salli Järvelän lasikokoelma). Lisäksi se sisältää runsaasti usean samanlaisen esineen sarjoja. Ajatuksena on ollut, että tarvittaessa niillä voidaan rakentaa näyttelyihin interiöörejä, kattauksia tms. Varsin paljon huonekaluja hankittiin suureen Barokki-näyttelyyn 2014.

Heinolan taidemuseon kokoelma

Heinolan taidemuseon kokoelmien perustan muodostavat Heinolan kaupungin taidekokoelma ja Kerttu Luhtalan lahjoituskokoelma. Kaupungin taidekokoelma on syntynyt kulttuurilautakunnan hankinnoista sekä erilaisista lahjoituksista. Heinolan taidemuseo otti kokoelman hoitoonsa 1995.

Kansakoulunopettaja Kerttu Luhtala lahjoitti kokoelmansa Heinolan kaupungille kolmessa osassa vuosina 1975, 1983 ja 1992 toiveenaan, että Heinolaan saadaan oma taidemuseo tai vastaava näyttelytila. Lisäksi Luhtalan perikunta lahjoitti kokoelmaan useita teoksia tämän kuoleman jälkeen 1997. Taidemuseo perustettiin 1991 nopealla aikataululla.

Vuodesta 1992 toiminut Heinolan Taidemuseon Ystävät ry on vuosittain hankkinut taideteoksia museon kokoelmaan pääsääntöisesti museon toiveiden mukaan. Taidemuseon kokoelma on vuosien varrella täydentynyt Anja Juurikkalan ja Georg Rosbergin lahjoituskokoelmilla. Juurikkalan kokoelma sisältää sekä hänen omaa kuvanveisto- ja piirustustuotantoaan, että suomalaisten taiteilijoiden maalauksia, veistoksia ja grafiikkaa. Lääketieteen ja kirurgian tohtori Georg Rosbergin testamenttilahjoituksena saatu kokoelma on luonteeltaan varsin hajanainen ja sisältää lähinnä suomalaista maalaustaidetta pääosin 1900-luvun jälkipuoliskolta.

Kaikkiaan Heinolan taidemuseon kokoelmiin kuuluu yhteensä n. 1 000 taideteosta, lähinnä kotimaista taidetta 1900-luvulta nykypäiviin. Pääpaino on 1950-luvulla ja sen jälkeen syntyneessä kotimaisessa ja paikallisessa taiteessa. Osa teoksista on sijoitettu kaupungin toimipisteisiin.

Taidemuseon kokoelman ja julkisen kokoelman raja on jäänyt epäselväksi. Se on toisinaan johtanut haastaviin tilanteisiin lainapyyntöjen ja museon hankintatoiveiden osalta. Teokset käydään ohjelmakaudella 2019-22 läpi hyödyntäen merkitysluokitusta. Kokoelma jaetaan ns. käyttökokoelmaksi (mm. sijoitukset kaupungin toimitiloihin) ja taidemuseon kokoelmaksi. Jatkossa tulee entistä enemmän korostaa taidemuseon kokoelmien turvallisuutta ja asianmukaisia säilytysolosuhteita.

Valokuvakokoelma

Valokuvien keräys alkoi jo 1930-luvulla, kolmisenkymmentä vuotta ennen kuin museo aloitti toimintansa. Kokoelma järjestettiin ja liimattiin kansioihin aihepiirien mukaan. Kuvan alle kirjoitettiin sen tiedot (henkilöt, paikka, tms.). Kansiot talletettiin vuonna 1961 Heinolan kaupunginkansliaan. Valokuvakokoelma on karttunut hiljalleen koko museon toiminnan ajan (1964-), mutta se on edelleen järjestämättä em. ajalta. Heinolan kaupunki ja maalaiskunta yhdistyivät 1997. Useita vuosia tämän jälkeen maalaiskunnan valokuvakokoelma siirtyi kaupunginmuseon hoitoon. Se sisältää varsin paljon kopiota, ei siis läheskään kaikki alkuperäisiä valokuvia. Kopioiden säilyvyys on epävarmaa. Samoin kansioiden muovitaskut eivät edistä kokoelman säilyvyyttä. Valokuvakokoelman konservointi ja luettelointi on lähitulevaisuuden tehtävä, ja haaste, johon täytyy varata resursseja.

Arkistokokoelma

Museon oman toiminta-arkiston lisäksi arkistokokoelmaan kuuluu hyvin sekalainen valikoima yhdistysten arkistoja, yksityisten ihmisten kirjeitä tms., koulujen aineistoja (Heinolan seminaari, eri koulut), postikortteja (painotus joulussa ja Heinolassa), Anja Juurikkalan huomattava arkistokokonaisuus, kirjoja, sanoma- ja aikakauslehtiä sekä Heinolaan liittyviä painotuotteita (esitteet, ohjelmalehdet, kartat yms.). Arkiston osalta pitää tulevaisuudessa linjata mitä säilytetään ja kartutetaan, mitä ei.

Kokoelmatehtävän näkökulmat ja arvot

Mitä näkökulmia ja arvoja museon kokoelmatyössä otetaan huomioon ja painotetaan? Kuvattavat näkökulmat ja arvot voivat olla museoalan yhteisiä tai museokohtaisia, esim. tutkimuksellisuus, yhteisöllisyys, avoimuus, saavutettavuus, kestävä kehitys, kulttuurinen kestävyys, asiakaslähtöisyys, monikulttuurisuus, kansainvälisyys.

Museon kokoelmaorganisaatio ja -resurssit

Kokoelmatyön vastuu on amanuenssilla, joka jakaa työaikansa näyttelyjen, tiedotuksen, kokoelmatyön ja juoksevien asioiden kesken. Usein kiireelliset tehtävät syrjäyttävät pitkäjänteisen kokoelmatyön. Museomestari huolehtii säilytyksestä ja tarvittaessa siirroista. Museonjohtaja tekee lopulliset hankintapäätökset. Hankintaehdotuksia tulee sekä museon henkilökunnalta että ulkopuolisilta.

Tulevaisuudessa esineiden käsittely- ja säilytystilaa tulee saada lisää.

Tallennus ja kartunta

Tallennusalueet

Heinolan museot on paikallismuseo, jonka tallennusalue määrittyy ensisijaisesti toiminta-alueesta, eli Heinolasta ja lähiseudusta. Ensisijaisia ovat paikkakunnalla valmistetut ja/ tai käytetyt esineet, siihen liittyvät valokuvat, taideteokset ja arkisto-materiaali.

Uutta kokoelmaohjelmaa laadittaessa tarkennettiin tallennusaluetta. Aikaisemmin, vuosina 1984-2015 painotettiin paikallishistorian lisäksi tyylihistorialista aineistoa (huonekalut, keramiikka, hopea yms.). Jatkossa sitä kartutetaan vain erikoistilanteessa, kun esineellä tai esineryhmällä on voimakas yhteys paikkakunnalle. Oma kokonaisuutensa on Lääninkivalteri Aschanin talon pääosin kustavilainen sisustus, johon ei enää tehdä hankintoja kuin poikkeustapauksissa (heinolalainen omistus- tai valmistushistoria sekä ajallinen yhteys).

Objektityypit

Heinolan museoiden kokoelmat käsittävät kulttuurihistorialliset-, kuva-, taide- ja arkistokokoelmat. Lisäksi tallennetaan haastatteluja ääni- ja videotallentein.

Tallennuskriteerit ja arvottaminen

Heinolan museoiden kaikilla kokoelmilla on tallennusalueeseensa kytköksissä olevat, tässä ohjelmassa määritellyt erityispiirteensä eli profiilinsa. Kaikkien kokoelmassa olevien objektien olisi sovittava tähän profiiliin. Mikäli objekti tai objektiryhmä ei sovi kokoelmaprofiiliin, sitä ei tule ottaa kokoelmaan eikä sitä tule säilyttää kokoelmassa vaan se on pyrittävä siirtämään kokoelmaan tai ympäristöön, jossa se paremmin täyttää tehtävänsä.

Objektin tietosisältö

Objektin tietosisältöön kuuluvat sen alkuperä-, tausta-, valmistus- ja käyttöhistoriatiedot. Näihin sisältyvät myös jo kokoelmassa olevan esineen museohistoriaan kuuluvat tiedot. Myös objektin yhteys historialliseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen tai taiteelliseen tapahtumaan on osa sen tietosisältöä. Objektin tai objektiryhmän museaalinen merkitys on sitä suurempi, mitä paremmin sen tietosisältö tunnetaan.

Edustavuus

Objekti tai objektiryhmä voi olla tyyppinsä, luokkansa tai ryhmänsä yleinen tai harvinainen edustaja. Edustavuus voi koskea objektin tai objektiryhmän historiallista, kulttuuriin liittyvää, yhteisöllistä tai esteettistä edustavuutta. Arvioitavaa objektia tai objektiryhmää tarkastellaan peilaten sen edustavuutta suhteessa kyseessä olevaan kokoelmaan.

Objektin kunto

Objektin fyysinen kunto on osa sen merkityssisältöä, eikä heikko kunto itsessään ole este objektin liittämiseksi kokoelmaan tai pitämiseksi kokoelmassa. Jos objekti on kuntonsa vuoksi vaaraksi muulle kokoelmalle tai henkilökunnalle, sitä ei liitetä kokoelmaan tai se

poistetaan kokoelmasta. Muussa tapauksessa kuntoa arvioidaan suhteessa objektin muihin tietoihin ja kokoelmahallinnan resursseihin. Objektille tai objektiryhmälle voidaan myös määritellä elinkaari, jolloin hyväksytään väistämätön kunnan heikkeneminen ja rajoitetaan jo lähtökohtaisesti tulevia konservointitoimenpiteitä.

Hyödynnettävyys ja käytettävyys

Museo-objektin tai -objektiryhmän tulee olla ensisijaisesti tutkimuksen ja taide- ja kulttuuriperintökasvatuksen hyödynnettävissä ja käytettävissä ennen kaikkea taide- ja kulttuuriperinnön todistuskappaleena ja elämysten ja inspiraation lähteenä eri käyttäjäryhmille.

Museo-objektin tai -kokoelman merkityksen arviointi

Heinolan museoissa aletaan arvioida kaikkien kokoelmien objektien tai objektiryhmien merkityksiä siten, että kaikki uudet hankinnat 15.5.2019 jälkeen saavat merkitystasot 1-3.

Muun kokoelman luokittelu tapahtuu erissä, kunnes koko kokoelma on luokitettu. Merkitystaso merkitään luettelointiohjelmaan erillisen ohjeen mukaisesti.

Objektin tai objektiryhmän merkitystaso ei ole pysyvä, vaan sitä voidaan arvioida tarvittaessa uudelleen. Aiemmat merkitystasot säilytetään objektin tiedoissa.

Museokokoelmien objektit jaetaan alla mainittuihin tasoihin käyttämällä aiemmin kuvattuja museoarvokriteereitä:

- objektin tai objektiryhmän sopivuus kokoelmaan
- tietosisältö
- edustavuus
- kunto
- käytettävyys

Merkitystaso 1

Sisältää kokoelmien oleellisimman, korvaamattoman taide- ja kulttuuriperinnön. Myös kokonaisia kokoelmia voi laittaa tähän merkitystasoon, jolloin kokoelman objekteja ei arvioida yksittäin, vaan osana kokonaisuutta.

Merkitystaso 2

Sisältää objekteja, jotka ovat jonkun kriteerin osalta vähemmän keskeisiä kuin luokka 1 objektit. Merkitystason 2 objektit ovat kokoelman kannalta merkittäviä, mutta eivät täysin korvaamattomia. Suurin osa kokoelmaan otettavista objekteista kuuluu tähän luokkaan.

Merkitystaso 3

Merkitystaso 3:en sijoitetaan kokoelmaa täydentävää, esim. ajalle tyypillistä esineistöä. Tähän luokkaan laitetaan ne objektit, jotka syystä tai toisesta päätetään ottaa kokoelmaan, vaikka niiden kohdalla vain osa vastaanottokriteereistä täyttyy. Tämän luokan objektien

kohdalla on erityisen tärkeää, että kokoelmahankinnasta päättävät dokumentoivat hankinnan ja luokituksen perusteet selkokielistä museotietokantaan.

Kokoelmaan liitetään vain merkitystasojen 1-3 objekteja.

Merkitystaso 4

Merkitystaso 4 kuuluvat objektit ovat poistoluokkaa, jonka kautta poistuvat muista luokista siirretyt objektit. Kun esine siirtyy tähän luokkaan, on tarkistettava, että se on riittävässä tasolla dokumentoitu ja poisto merkitään sovitulla tavalla sen luettelointitietoihin. Poistoprosessi on kuvattu toisaalla.

Kokoelmien hallinta

Kokoelmajako

Heinolan museoiden kokoelmat jakautuvat esine-, valokuva-, taide- ja arkistokokoelmaan. Lisäksi on käyttökirjasto ja jatkossa rakennettava opetuskokoelma. Jaottelu perustuu vuosikymmeniä voimassa olleeseen käytäntöön. Opetuskokoelma muodostuu soveltuvien osien kokoelmapoistoista ja rakentuu vähitellen suunnitelmallisesti tulevan strategiakauden aikana. Kokoelmatyötä tehdään museon toimitiloissa amanuenssin toimesta tai hänen ohjauksessaan.

Objekteja kokoelmiin ottaa vastaan pääsääntöisesti vain kokoelmasta vastaava amanuenssi tai museonjohtaja.

Heinolan museoiden kokoelmat voivat karttua seuraavilla tavoilla:

Lahjoitus: Omistaja lahjoittaa objektin tai erän museolle, jolloin omistus- ja muut oikeudet siirtyvät museolle. Lahjoitukseen voi liittyä ehtoja, mutta pääsääntöisesti lahjoitukset tulevat museolle vastikkeetta ja peruuttamattomasti.

Osto: Kokoelmia voidaan kartuttaa myös ostamalla. Heinolan museoilla ei ole ostomäärärahoja, mutta sopivissa tapauksissa hankintoja tekevät Heinolan Taidemuseon Ystävät ry ja Anja Juurikkalan säätiö, jotka lahjoittavat hankinnat museon kokoelmaan yllämainituin ehdoin (ks. lahjoitus)

Siirto kokoelmaan: Museokokoelmia voidaan kartuttaa myös siirrolla kokoelmaan. Tällöin on kyse kaupungin omistuksessa olevasta esineestä tai muusta materiaalista, jonka voidaan katsoa soveltuvan osaksi museon kokoelmia. Kokoelmaan siirrettyyn materiaaliin sovelletaan museossa hyväksytyä kokoelmahallintaprosessia.

Museolöytö: museon kokoelmiin kuuluva objekti, jonka numero, alkuperä- ja/tai muut taustatiedot ovat jostain syystä kadonneet tai jääneet kirjaamatta.

Deponointi (talletus): Museokokoelmaan otettu objekti tai erä, jonka omistaa edelleen objektin tai erän luovuttaja ja museolla on huolto- ja hallintaoikeus sovituin ehdoin. Heinolan museoissa uushankintoja ei oteta vastaan talletuksina.

Kokoelmiin liittäminen

1. Hankinta: yhteydenotto, arviointi, päätös

Yhteydenotto

A. Kun museo haluaa kokoelmaan esineen/taideteoksen/kuvan/arkistomateriaalin (jatkossa objekti), museon edustaja on yhteydessä esineen omistajaan.

B. Objektia tarjotaan museokokoelmaan

Jos tarjous ei tule suoraan kokoelmasta vastaavalle henkilölle, asiakkaan yhteystiedot otetaan ylös ja asiasta ilmoitetaan amanuenssille tai museonjohtajalle. (Liite Ohje avoinnapitohenkilökunnalle).

Heinolan kaupunginmuseon tiloihin ei oteta objekteja, joita ei haluta kokoelmiin. Objektin voi erillistä lomaketta käyttäen jättää museon arvioitavaksi kokoelmaan ottamista varten.

Arviointi

Jos objekti/objektiryhmä ei täytä vastaanottokriteereitä riittävältä osin tai sen parempi paikka on muussa muistiorganisaatiossa tai vastaava objekti on jo kokoelmassa, kokoelma-vastaava ilmoittaa asiakkaalle, että esinettä ei oteta kokoelmaan.

Jos objekti/objektiryhmä on relevantti, amanuenssi ja mahdolliset muut kysymykseen tulevat henkilöt arvioivat museokokoelman hankintaperiaatteiden pohjalta, onko perustetta kokoelmaan ottamiselle. Museonjohtaja neuvottelee myytävän objektin hinnasta myyjän ja rahoittajan kanssa.

Päätös

Museonjohtaja tekee hankintapäätöksen.

2. Vastaanotto

Lahja- tai kauppakirja

Museon henkilökunta täyttää vastaanottolomakkeen yhdessä esineen luovuttajan kanssa. Vastaanottolomake toimii sekä lahja- että kauppakirjana. Luovuttajalta otetaan aina allekirjoitus vastaanottolomakkeeseen. Allekirjoituksellaan luovuttaja hyväksyy museon asettamat vastaanottoehdot itseään sitoviksi ja vakuuttaa antamansa tiedot oikeiksi. Kauppakirjasta otetaan aina kopiot molemmille osapuolille, lahjakirjasta mikäli lahjoittaja haluaa itselleen oman kappaleen.

Taustatiedot

Luovutustilanteessa kirjataan lahjoittajalta/myyjältä/luovuttajalta saatavat, esineeseen liittyvät tiedot (valmistus-, käyttö-, omistus- ja hankintatiedot). Tiedot liitetään vastaanottolomakkeeseen edelleen siirrettäväksi esineen luettelointitietoihin.

Kiitos

Vuoden aikana Heinolan museoille lahjoittaneille lähetetään kiitos joulukortilla tai muulla vastaavalla tavalla.

3. Diarointi

Hankintaerä diarioidaan museotietokantaan: signum ja päänumero (tunnisteet) määritetään ja kirjataan museotietokantaan. Museotietokanta antaa uudelle hankinnalle automaattisesti käyttämättömän päänumeron. Esineen tai esineryhmän lahjoituspäivä, lahjoittajan/myyjän/luovuttajan nimi ja osoite (toimijatiedot) merkitään esineen hankintatietoihin. Luettelointinumero sisältää aina päänumeron. Kun hankintaan kuuluu useita esineitä, kukin niistä saa oman alanumeronsa. Hankintatason tietojen jälkeen

tallennetaan pääsääntöisesti vähintään objekti-tason tunnistetiedot. Esineen numero merkitään myös vastaanottolomakkeeseen sekä muihin esineeseen liittyviin dokumentteihin. Harkinnan mukaan verifikaatit voidaan skannata myös luettelointiohjelmaan hankinnan dokumenteiksi. Alkuperäiset laitetaan omalle paikalleen esineverifikaattikansioon.

Objekteihin kiinnitetään diarioiden yhteydessä esinenumero väliaikaisesti.

4. Objektin käsittely säilytystä (tai näyttelyä/lainaa/sijoitusta) varten

Siirto vastaanottotilaan (esine/taideteos)

Esine siirretään vastaanottotiloihin. Esineen/taideteoksen siirtäjä merkitsee tilapäisen sijaintipaikan museotietokantaan (toimenpidelaji VA ja aloituspvm).

Numerointi

Museoapulainen tai amanuenssi merkitsee esineeseen pysyvästi numeron kullekin esineryhmälle sovitulla tavalla.

Valokuvaaminen

Objekti valokuvataan (tunnistekuvaus digikameralla, luetteloiva amanuenssi/museoapulainen/määräaikainen valokuvaaja). Kuvaustilanteessa harkitaan, riittääkö yksi kuva vai tarvitaanko useampi, (esim. leimat, tausta). Luetteloiija liittää kuvan(t) digikuvana tietokantaan.

5. Luettelointi

Objekti luetteloidaan museotietokantaan luettelointiohjeiden mukaan. Esineelle kirjataan merkitysluokka.

6. Pakkaaminen, suojaus ja sijoitus

Vain numeroitu, luetteloitu ja kuvattu objekti voi päätyä säilytystiloihin, näyttelyyn tai lainaan.

Objekti pakataan kullekin objektiyhmälle soveltuvalla ja sovitulla tavalla säilytystä/kuljetusta varten.

Esineelle etsitään lopullinen sijoituspaikka (museomestari, amanuenssi).

Esine siirretään säilytystiloihin (museomestari, amanuenssi).

Säilytyspaikkatieto kirjataan museotietokantaan.

7. Säilytystilaseuranta ja inventointi

Säilytystilaseuranta on pääosin museomestarin vastuulla. Siitä seuraavat tarvittavat toimenpiteet kuuluvat joko museomestarille tai tilan omistajalle.

Kokoelmainventoinnit ovat suunnitteluvaiheessa. Ensimmäiseksi tulisi käydä läpi tekstiili- ja huonekalukokoelmat.

Objektin täydennysluettelo

Täydennysluetteloinnissa luettelointitiedoista tarkastetaan, että kirjaamistapa, tietosisältö, asiasanoitus ja luokitukset vastaavat nykyohjeistusta. Näyttelylainaustoiminnan sekä asiakaspalvelun tms. takia esille otettavan objektin tiedot tarkastetaan ja mikäli luettelo on puutteellinen, se täydennetään viimeistään tässä vaiheessa. Tarvittaessa objektit myös kuvataan.

Muistiorganisaatioiden / museoiden tallennustyönjako

Lahden ja Heinolan museoiden välillä on sopimus ohjata puolin ja toisin tarjottavia esineitä niille sopivimpaan kokoelmaan. TAKO-yhteisöön liittyminen ja osallistuminen valtakunnalliseen työnjakoon ovat ohjelmassa vuonna 2019.

Kokoelmahallintajärjestelmä

Kokoelmaohjelman laatimishetkellä Heinolan museoilla on käytössä Musketi-tietokanta, jonka käyttöoikeuden tarjoaa Lahden museot. Tulevaisuudessa siirrytään toiseen tietokantaan. Musketiin luetteloidaan kaikki uudet kokoelmaan liitettävät esineet. Resurssien puitteissa siirretään vanhoja Museoviraston kenttäkortteille kirjattuja tietoja järjestelmään. Taidekokoelma on toistaiseksi vain käsikortistossa. Valokuva-arkiston kansioissa olevista kuvista on tehty käsikortisto. Arkistoaineisto on kirjattu perustasoisesti arkistokirjaan.

Kokoelmien hoito

Konservointi

Heinolan museoilla ei ole konservaattoria eikä konservointitiloja. Tarpeen ja harkinnan mukaan työ ostetaan ulkopuolisilta.

Hoidon tavoitetaso

Heinolan museoiden kokoelmanhoidossa pyritään minimitasolla kokoelmaesineiden säilymiseen nykyisessä kunnossaan. Mahdollisuuksien mukaan esineitä annetaan konservoitavaksi esim. alan opiskelijoille lopputöiksi.

Kokoelman kunnan arviointi, dokumentointi ja konservointisuunnitelmat

Arviointia tehdään resurssien puitteissa. Arviointiin osallistuvat ensisijaisesti amanuenssi ja museomestari, tarvittaessa käytetään ulkopuolisia asiantuntijoita, esim. Lahden museoiden tekstiili- ja esinekonservaattoreita. Tavallisimmin arviointi tehdään esinettä näyttelyyn tai ulkopuoliseen lainaan esille otettaessa.

Ennaltaehkäisevä ja aktiivinen konservointi

Säilytystilojen ja perusnäyttelyn olosuhteita tarkkaillaan mittaamalla (lämpö ja ilmankosteus). Pakkauksissa käytetään hapotonta silkkipaperia ja/ tai pestyä

puuvillakangasta. Konservaattorin ja konservointitilojen puuttuessa aktiivinen konservointi hoidetaan ostopalveluna.

Säilytystilat ja -olosuhteet

Heinolan museoiden säilytystilat ovat hajautettuina molemmissa museorakennuksissa, WPK-talon kellarissa sekä päävarastolla Heinolan teollisuustalossa. Kaikki ovat kuivaa ja lämmitettyä tilaa, mutta varsinaista olosuhdesäätöä niissä ei pysty tekemään. Lämpö- ja kosteusolosuhteiden tarkkailu aloitetaan vuonna 2019. Taidemuseolla (puurakennus) on toistaiseksi säilytystilana entinen toimistohuone, n. 8 m² sekä kirjastohuoneen alakaapit. Wpk-talon kellarissa (muurattu, muuten puurakennus) on kaksi erillistä huonetta yhteensä n. 30 m². Heinolan kaupunginmuseon kivijalassa on useita säilytyshuoneita: arkisto 23,7 m², ns. diaarivarasto n. 25 m², tekstiilivarasto n. 20 m². Päävarasto Heinolan Teollisuustalossa (tiiliverhoiltu teollisuusrakennus), Reumantie 4, 350 m². Kaikissa tiloissa on vaihtelevasti puu- ja metallirakenteisia hyllyjä. Kaikki tilat on palo- ja murtosuojattu. Museomestari vastaa pääsääntöisesti säilytystilojen järjestämisestä. Siivous on pääsääntöisesti museomestarin vastuulla.

Digitaalinen pitkäaikaissäilytys

Digitaaliset museokokoelmat tai kokoelmiin liittyvät digitaaliset tiedot säilytetään kokoelmaluetteloinnin osalta palvelimella, joka saadaan Lahden museoiden kautta. Muisteluäänitteet taltioidaan Heinolan kaupungin pilvipalveluun.

Turvallisuus

Kokoelmien säilytystiloissa on palo- ja murtosuojaus. Vain museon vakituinen henkilökunta pääsee säilytystiloihin.

Riskikartoitus ja riskienhallinta

Riskikartoitus sekä riskienhallintasuunnitelma ovat työn alla 2019, samoin kokoelmien turvallisuus- ja pelastussuunnitelma.

Kokoelmien vakuuttaminen

Heinolan kaupunginmuseon ja taidemuseon kokoelma on vakuutettu yhteissummasta, joka ei vastaa täysin kokonaisarvoa. Uuden kokoelmaohjelman myötä myös kokoelmien vakuutukset tarkistetaan uudelleen.

Museolle talletetut kokoelmat tai yksittäisteokset on vakuutettu erikseen.

Pääsääntöisesti esineen vakuutusarvo määräytyy markkinahinnan ja harvinaisuus-/korvaamattomuusasteen mukaan. Tämä koskee museon ulkopuolelle lainattavia kokoelmaesineitä tai taideteoksia.

Kokoelmien saavutettavuus ja käyttö

Osa kokoelmista (n. 1000 esinettä) on tietoineen julkaistu Finnassa. Erikseen ajan varaamalla on mahdollisuus tulla paikan päälle tutkimaan yksittäisiä esineitä. Heinolan museot lainaavat kokoelmaesineitään ja taideteoksiaan toisille museoille esim. näyttelyjä

varten. Muutama kokoelmaesine on pitkäaikaistalletuksessa. Taidemuseo tarjoaa kokoelmapalveluna kaupungin omistamien taideteosten sijoittamista kaupungin julkisiin tiloihin ja työntekijöiden työhuoneisiin. Sijoitukset tehdään teosten turvallisuus etusijalla.

Kokoelmien käyttäjät ja asiakkaat

Heinolan museoiden tärkein hyödyntäjä on museo itse ja sen näyttelyihin tutustuvat museovieraat. Keskeisimmät asiakas- ja käyttäjäryhmät ovat muut museot ja vastaavat näyttelyjen järjestäjät. Taidekokoelman osalta myös Heinolan kaupungin organisaatioon kuuluvat tahot.

Kokoelmat ovat tutkijoiden ja opiskelijoiden käytettävissä erikseen sovittavin ehdoin. Esinetietoja voidaan julkaista esim. kuvien yhteydessä erilaisissa julkaisuissa ja tutkimuksissa pois lukien aiempien omistajien tai käyttäjien henkilötiedot.

Oma organisaatio

Museo itse käyttää kokoelmiaan kertoessaan kulttuuriperinnöstä näyttelyjensä välityksellä. Perusnäyttely (2019) hyödyntää mahdollisimman laajasti paikkakuntaan liittyviä ja ennen kaikkea Heinolassa valmistettuja kokoelmaesineitä. Laajoista kokonaisuuksista rakennetaan soveltuvin osin vaihtuvia näyttelyjä (esim. suuri Anja Juurikkalan muistonäyttely 2016).

Muut muistiorganisaatiot

Heinolan museot pyrkii olemaan muiden museoiden käytettävissä kokoelmalainoissa. Yleensä lainapyyntöihin suhtaudutaan myönteisesti. Sopimuksen mukaan Heinolan museot huolehtivat lainattavan esineen asianmukaisesta pakkaamisesta ennen kuljetusta.

Museopedagoginen käyttö

Tulevaisuudessa kokoelmapoistojen yhteydessä muodostettava opetuskokoelma tulee mm. museopedagogiseen käyttöön. Opetuskokoelman esineet eivät ole museokokoelman osia ja niitä voidaan käyttää vapaasti sekä museossa että sen ulkopuolella (esim. koulut). Muutoin museokokoelmien hyödyntäminen painottuu tietosisältöihin, kuviin, opetukseen ja esim. taiteellisen työskentelyn välityksellä havainnointiin.

Verkkokäyttö

Toistaiseksi Heinolan museoiden kokoelmista pieni osa (n. 1000 esinettä) on julkaistu Finna.fi -tietokannassa. Määrä kasvaa digitoinnin edistyessä. Heinolan museot on mukana Seinätön museo-palvelussa.

Kokoelmapalvelut

Kaupunginmuseon kuvapalvelu toimii tilauspohjalta. Skannaukselle, tallentamiselle ja kaupalliselle käytölle on määritelty hinnasto. Tietopalvelu kuuluu lähinnä amanuenssin vastuulle ja toistaiseksi se on ollut maksutonta. Museon aineistot ovat tutkijoiden käytettävissä etukäteen sopimalla.

Käyttöluvat ja -korvaukset

Heinolan museot perii kuvapalveluista digitointi- ja käyttöluvamaksuja kaupallisesta tuotteistamisesta. Hinnasto tarkistetaan vuonna 2019.

Kokoelmien käytön rajoitukset

Kokoelmien käyttöä rajoittavat ensisijaisesti olosuhteet. Esineen kuntoa ei tule vaarantaa asettamalla se alttiiksi liialliselle valolle, kosteudelle, kulumiselle tai olosuhteiden suurille vaihteluille. Kokoelmaesineeseen tai kuvaan saattaa liittyä rajoituksia henkilötietolain, tekijänoikeuslain ja käyttöoikeuksien tai luovutussopimusten ehtojen kautta.

Lainat, talletukset ja sijoittaminen

Esinekokoelman esineet ovat pääsääntöisesti muiden museoiden lainattavissa ja/tai saatavissa talletukseen. Esineitä ei sijoiteta museoiden ulkopuolelle. Lainauspyynnön hyväksyy tai hylkää museonjohtaja. Lainasta laaditaan lainaussopimus, jossa määritellään lainan ehdot ja käytänteet sekä luetellaan lainattavat esineet vakuutusarvoineen.

Taidekokoelman teokset ovat kokoelman syntyprosessin seurauksena suurelta osin olleet sijoitettavissa kaupungin virastoihin tai vastaaviin tiloihin. Joitain teoksia on sijoitettuina myös Jyränkölän settlementin tiloihin. Kaupungin omiin tiloihin teoksia sijoitettaessa yhteydenotto tulee ko. yksikön työntekijältä, joka toivoo työtiloihin taidetta. Museolta amanuenssi käy katsomassa tilat ja tekee muutamia mielestään sopivia ehdotuksia, joista valitaan mieluisin teos tai teokset. Taideteokset ripustetaan paikoilleen museon toimesta (museomestari ja amanuenssi). Talletuksesta tehdään kirjallinen sopimus molemmille osapuolille. Siinä määritellään talletuksen ehdot, mitkä teokset on talletettu ja mihin sekä lainaajan vastuut. Museo on oikeus ottaa talletettuja teoksia omiin näyttelyihinsä ilman erillistä sopimusta. Museo seuraa ja valvoo teosten sijoitusta huomioon ottaen mahdolliset riskit (valaistusolosuhteet, remontit, yleisön liikkuminen tilassa tms.).

Poistot Heinolan museoiden kokoelmista

Museokokoelma on pääsääntöisesti pysyvä. Hankintoja harkitaan perusteellisesti ja objekti otetaan kokoelmaan säilytettäväksi tuleville sukupolville. Poisto kokoelmasta on aina poikkeustapaus. Heinolan museoiden kokoelmat ovat syntyneet pitkän ajan kuluessa eri tahojen toiminnan tuloksena. Ne sisältävät myös esineitä, joiden olemassaoloa museokokoelmassa ei nykykriteereillä voi perustella. Yleinen käytäntö ammatillisissa museoissa on, että kokoelmasta voi tehdä perusteltuja poistoja. Heinolan museot noudattaa poistopolitiikassaan ICOMin (International Council of Museums) ja sen alajärjestön, ICOM Suomen komitea ry:n ohjeita kokoelmapoistoista.

Poiston perusteet:

1. Objekti on huonokuntoinen, tuhoutumassa, tuhoutunut tai uhka muulle kokoelmalle

Pääsääntöisesti kunto ei ole poiston peruste, vaan huonokuntoisenakin objekti säilytetään, jos muut poistokriteerit eivät täyty. Kun objekti ei ole konservoinnilla pelastettavissa/mielekästä pelastaa ja se voi kuntonsa vuoksi olla uhka muulle

kokoelmalle tai henkilökunnalle se poistetaan. Jos objektille on määritelty elinkaari, se poistetaan elinkaarensa lopussa.

2. Objekti on ennestään kokoelmassa

Pääsääntöisesti täysin samanlaisia objekteja ei oteta kokoelmaan kuin yksi kappale, joskin eräissä objektityypeissä, kuten painotuotteissa, vedoksissa yms. kokoelmassa säilytetään tarkoituksenmukainen määrä kaksoiskappaleita. Joissain tapauksissa kaksoiskappaleen tallentaminen kokoelmaan saattaa olla perusteltua objektin tietosisällön, esim. käyttöhistorian vuoksi.

3. Objekti on kokoelmaan sopimaton/merkityksetön

Objekti ei kuulu kyseisen kokoelman tallennusvastuualueelle, eivätkä objektin kohdalla kokoelmaohjelmassa määritellyt hankinnan kriteerit täyty. Objekti on sopivampi johonkin muuhun kokoelmaan. Objekti on kokoelman kannalta tai historialliselta todistusvoimaltaan merkityksetön.

4. Objektista ei ole tietoa

Objektin tausta- ja luettelointitiedot puuttuvat, esineen historiallista lähdearvoa ei saada selvitettyksi. Tämä ei yksinään riitä poiston perusteeksi.

5. Korkeat ylläpitokustannukset

Kohtuuttomat säilytys- ja ylläpitokustannukset voi olla poiston peruste vain, jos objektiin liittyy muita poistoa puoltavia kriteereitä.

Poistoprosessi

Kokoelmista vastaava amanuenssi valmistelee ja koordinoi poiston. Poistosta neuvotellaan tapauskohtaisesti museonjohtajan tai kysymykseen tulevien asiantuntijoiden kanssa. Neuvottelut dokumentoidaan.

Poistettavaa museo-objektia ei suoraan myydä eikä lahjoiteta yksityishenkilölle.

Päätetään esineen jatkokäsittelystä, joka voi olla (pääsääntöisesti tässä järjestyksessä):

1. objekti lahjoitetaan toisen museon kokoelmaan
2. objekti palautetaan lahjoittajalle
3. objekti otetaan museon opetus- tai käyttökokoelmaan
4. objekti lahjoitetaan muulle julkisyhteisölle
5. jos kohtien 1-4 mukaista poistoa ei voida tehdä, objekti tuhoetaan

Laaditaan poistoasiakirjat. Objekti dokumentoidaan ja tarvittaessa luettelointia täydennetään. Objektin tiedot säilyvät luettelointitietokannassa, mutta poisto merkitään erillisen luettelointiohjeen mukaisella tavalla.

Asiasta tehdään viranhaltijapäätös, joka menee tiedoksi Heinolan kaupungin hyvinvointitoimialan hyvinvointilautakunnalle. Päätös on julkinen.

Kokoelmapolittisen ohjelman liitteet

- LIITE 1 Vastaanottolomake
- LIITE 2 Kokoelmapalveluhinnasto (valokuvat)